

נטילת ידים לסעודה

קטעים מגמרא ושוע"ר – הקשורים לנושא השיעור

שבת יג, ב - יד, ב

אלו פוסלין את התרומה ... והידים, מפני שהידים עסקניות הן (ונוגעין בבשרו ובמקום טנופת וגנאי לתרומה בכך ונמאס לאוכלין כשנוגע בה בידים מסואבות, רש"י) ... שמאי והלל גזרו טומאה על הידים ... שלמה גזר לקדשים ואתו אינהו וגזור אף לתרומה.

משנה חגיגה יח, ב

נוטלין לידיים לחולין ולמעשר ולתרומה.

גמרא שם

חולין ומעשר מי בעו נטילת ידים, ורמינהי התרומה והביכורים ... טעונין נטילת ידים ... כאן באכילה דנהמא כאן באכילה דפירי.

חולין קו, א

אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה (שהידים שניות ופוסלות את התרומה, אבל חולין לא מהני בהו שני, ומפני סרך תרומה, שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם הנוהגת בחולין, רש"י).

משנה ידים פ"ב מ"א

נטל ... משטיפה אחת רבי מאיר מטמא עד שיטול מרביעית ... רבי יוסי מטמא.

שוע"ר סי' קנח

א כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך ליטול ידיו תחלה אע"פ שאינן מלוכלכות ואינו יודע להם טומאה, לפי שסתם ידים שהסיח מהם דעתו משמירתן הן שניות לטומאה, ופוסלות את התרומה מדברי סופרים עד שירחצם במים כהלכתן.

ותקנו אף באכילת חולין משום סרך תרומה, שירגילו ליטול ידיהם בכל אכילה ולא ישכחו ליטול לתרומה. ולא רצו לחלק בין כהנים לישראלים שאין אוכלים תרומה. וגם עכשיו שאין הכהנים אוכלין תרומה מפני הטומאה לא בטלה תקנה זו, כדי שיהיו רגילים בני ישראל כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו לאכול בטהרה.

ולא תקנו אלא בפת לפי שרוב התרומות הן בפת שמן התורה אין תרומה נוהגת אלא בדגן תירוש ויצהר שנאמר ראשית דגןך תירושך ויצהרך וגו', והדגן שהוא ה' מיני תבואה דרך אכילתו הוא לעשות ממנו פת. ותירוש ויצהר הם יין ושמן דרך שתייתן הם בכלי ואין אדם עשוי ליגע בהם בידיו, לפיכך לא הצריכו בהם נטילת ידים אפילו בתרומה ואצ"ל בחולין.

וגם בפת חולין לא הצריכו אלא בפת שרגילין בה תדיר לקבוע סעודה עליהם, אבל פת הבאה בכיסנין ולחמניות דקות שאין מברכין עליהם המוציא לפי שאין רגילין לקבוע סעודה עליהם כמ"ש בס"י קס"ח א"צ נטילת ידים, כמו שא"צ לדגן קודם שנעשה פת, אע"פ שתורתו היא מן התורה אלא שאינה רגילה ומצויה כל כך בבית לפיכך לא גזרו בשבילה בחולין.

ומכל מקום אם קבע סעודתו על פת הבאה בכיסנין ולחמניות דקות כשם שמועלת קביעות זו לענין המוציא כך מועלת לענין נטילת ידים, שלא לחלוק ביניהם לפת גמורה כיון שקובע עליהם כמו על פת גמורה ויברך ג"כ ברכת על נטילת ידים.

ב אפילו פת גמורה אם אינו אוכל אלא פחות מכביצה בלא קליפתה יש להסתפק אם צריך נטילת ידים, לפי שפחות מכביצה אינו נקרא אוכל לענין טומאת אוכלין, שמפני זה אינו מטמא משקים ואוכלים אחרים שנגעו בו שנאמר מכל האוכל אשר יאכל וגו', וחכמים לא הצריכו נטילת ידים בחולין משום סרך תרומה אלא באכילה ולא בנגיעה, ופחות מכביצה כיון שאינו נקרא אוכל לענין טומאה אין אכילתו חשובה אכילה לענין נטילת ידים, לפיכך יטול ידיו ולא יברך. ואפילו אוכל כל שהוא צריך נטילת ידים בלא ברכה.

שוע"ר סי' קסב

א סדר נטילה מרביעית כך הוא אם שופך כל הרביעית בפעם אחת על שתי ידיו כאחת, כגון שאחר יוצק על ידיו, או שאוחז הכלי בראשי אצבעותיו ושופך על ב' ידיו כאחד, נטהרו ידיו. ואין צריך לומר אם יש לו מים רבים ושופך רביעית על כל אחת בפני עצמה.

אבל אם בא ליטול על כל אחת בפני עצמה מרביעית בלבד, צריך לשפוך על כל אחת ב' פעמים, כי כששופך על היד פעם אחת נטמאו המים מהיד, הואיל ואין בהם רביעית שהוא שיעור טהרה בידים, וכששופך שנית מטהרים מים שניים את מים הראשונים ואת היד.

ה וכל זה כשידיו נקיות אבל אם יש עליהן לכלוך טיט או שאר כל דבר החוצץ צריך לשפוך עליהן ג' פעמים ראשונה להעביר הכלוך ואח"כ מים ראשונים ושניים או רביעית בבת אחת...

ועיקר טומאת הידים לא גזרו אלא מפני שהם עסקניות ושמה נגעו במקום מטונף לכך התקינו נטילה לטהרן מטינופן.

ו ... ויש מפרשים מה שאמרו חכמים הנוטל צריך שיגביה ידיו אינו בנוטל כל היד עד הקנה של זרוע אלא בנוטל האצבעות לבדן, וכדברי האומרים שהנטילה דיה עד מקום חיבור האצבעות לכף היד, וטומאת הידים לראשונים וטהרתן מהשניים היא עד הקנה של זרוע, לפיכך יש לחוש שמה הלכו הראשונים חוץ למקום חיבור האצבעות ונטמאו שם, אף אם לא יצאו לשם מהאצבעות אלא הלכו לשם מחמת הכלי, והשניים שמה לא הלכו בכל מקום שהלכו הראשונים, ונשאר הראשונים בטומאתן, ומטמאין היד אם יורדים לאצבעות כשמשפיל ידיו. לכן צריך להגביה ראשי אצבעותיו למעלה מסוף הנטילה עד שינגב. ואף אם רוצה להשפילן מתחלת הנטילה אינו מועיל, כי אי אפשר לצמצם ליטול ממש בתוך הפרק שלא ילכו המים חוץ לאצבעותיו מעט, ואם הלכו לשם נטמאו שם, אע"פ שלא ירדו לשם מהאצבעות אלא מהכלי. והמטביל ידיו או ששפך עליהם רביעית כאחד אפילו שפך על האצבעות ויצאו מהן חוץ לפרק לא נטמאו שם כלל כיון שהם מי טהרה.

ועל פי סברא זו נהגו עכשיו להקל בהגבהת הידים, לפי שנוהגין לשפוך על כל יד ג' פעמים אף שהן נקיות, ושוב אין לחוש שמה לא הלכו השניים בכל מקום שהלכו הראשונים, שאם לא הלכו השניים הלכו השלישיים.

ז כל האוכל בלא ניגוב ידים כאלו אוכל לחם טמא ... יש מפרשים שטומאה זו היא ממים הראשונים שנטמאו מהידים אם אין בהם רביעית, ואף שמים השניים מטהרין את הראשונים מכל מקום לכתחילה צריך להעביר את הראשונים לגמרי ע"י ניגוב, ולא די שיתנגבו מאליהן אלא צריך לשפשפן במפה או בשאר דברים שהשפשוף מטהרן ביותר ... ויש מפרשים שטומאתן היא מאיסתן.

סדר נטילת ידים לסעודה

(ב) הרוצה לקיים מצות נטילת ידים לדברי הכל צריך לזוהר לשפוך על כל יד ב' פעמים לעולם אף ששפך רביעית ויותר (ראב"ד רשב"א מהירושלמי וכרבי יוסי רפ"ב דידים דלא כרבי מאיר) ושיגיעו המים בכל שטח היד סביב עד הפרק כמו בשפיכה הראשונה ממש כי המים שעל היד משפיכה הראשונה נטמאו מהיד והמים השניים מטהרים את הראשונים.

ולכן צריך לשפוך ב' פעמים רצופים ולא יגע בכלי בידו הלחה בין שפיכה לשפיכה פן יגע בידו השניה (או) בלחלוחית זו שעל הכלי שבאה ממים טמאים שעל ידו הראשונה. ואף שיחזור וישפוך על ידו השניה שתי פעמים אין המים שעל יד זו מטהרים את הלחלוחית מים טמאים שנטמאו מיד הראשונה.

אור זרוע ח"א סי' עג

ריב"א פירש פרק כל הבשר וזה לשונו, דדין מים ראשונים מפורש בפ"ק דסוטה דמים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה כו' לפיכך אנו נוטלים ג' פעמים ואין אנו חוששין דתנן במסת ידים מים ראשונים מטמאות את הידים ... שניות מטהרות את הראשונות שלישיות מטהרות את הידים עכ"ל וכן עמא דבר כדבריו.

הגהות אשרי בפ"ח דחולין סי' מג

ואנו נוהגין ... מולחין ... ואח"כ מדיחין אותנו שלשה פעמים ... ושלישית אנו עושין לטהר מים השניים שנגעו בראשונים, וכה"ג אומר ריב"א גבי נטילת ידים ... אנו נוטלין שלשה פעמים ... מאור זרוע.

ספר המנהגים ע' 21

נטילת ידים ג"פ רצופות (ובשוה"ג שם). עפ"י דעת הריב"א בב"י שו"ע יו"ד ריש סי' סט.

נטילת ידים לסעודה ג' פעמים עם אלונטית כבר נתפשט זה בקרב כל החסידים.

היום יום כ' שבט

אאמו"ר כותב באחד ממכתביו. על פי הגהות אשר"י נטילת ידים לסעודה ג' פעמים רצופות.